

9. Katharina Boele-Woelki, Angelika Fuchs. Legal Recognition of Same-sex Couples in Europe European family law. – Intersentia nv, 2003 – 323 p.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого І. А. Шуміло

І. Л. Торопенко¹

ЗНАЧЕННЯ СПРАВИ «ФРАНКОВИЧ ПРОТИ ІТАЛІЇ» У ПРАКТИЦІ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

«Справа Франкович» має колосальне значення для розвитку права Європейського Союзу. На думку С. Ю. Кашкіна, П. А. Калініченко та А. О. Четверикова, рішення у цій справі є революційним для європейського права. У ньому закріплено принцип про відповідальність держав перед приватними особами за недотримання права Європейських Співтовариств. Суд Співтовариств постановив, що за певних умов держава-член мусить відшкодувати приватній особі збитки, завдані внаслідок неімплементції або неналежної імплементції директиви Співтовариства [1, с. 287].

Фабула справи полягає в наступному: А. Франкович працював на підприємстві «CDN Електроніка» у м. Віченці і отримував лише окремі авансові платежі в рахунок заробітної плати. Він звернувся з позовом до суду Pretore di Vicenza, який присудив виплату на користь Франкович в розмірі приблизно 6 млн. лір. Надалі судовий пристав зафіксував у протоколі неможливість виконання. Франкович послався на своє право на гарантовану оплату з боку Італійської держави, передбачену Директивою № 80/987, і додатково на відшкодування збитку.

Значена директива має на меті забезпечити працівникам, зайнятим по найму, встановлений Співтовариством мінімум захисту в разі неспроможності роботодавця, без нанесення шкоди положенням більш сприятливим, ніж ті, що існують в державах-членах. З цією метою вказана директива передбачає спеціальні гарантії, що відносяться до відшкодування невиключеної винагороди.

¹ Студентка міжнародного-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Згідно зі статтею 11 Директиви № 80/987 держави-члени зобов'язані були в термін до 23 жовтня 1983 р. вжити необхідних заходів законодавчого, регламентаційного та адміністративного характеру відповідно до вимог Директиви. Італійська Республіка це зобов'язання не виконала [2].

Розглядаючи першу частину запиту, що стосується відповідальності держави, Суд визнав за необхідне вказати, що Договір про заснування Європейського Економічного Співтовариства (Договір ЄЕС) [3] створив власну правову систему, яка обов'язкова для судових установ та суб'єктами якої виступають як держави-члени, так і приватні особи, які перебувають під їх юрисдикцією. Право Європейського Співтовариства, що накладає обов'язки на приватних осіб, одночасно породжує права, що входять до їх особистого правового статусу. А оскільки особи володіють такими правами, захист цих прав забезпечується, в тому числі, системою національних судів.

З цього випливає і необхідність існування механізму покладення на державу відповідальності за завдану шкоду, заподіяну невиконанням загальнообов'язкових норм права Європейського Співтовариства, оскільки тільки так можна забезпечити реальне їх виконання.

Крім цього, обов'язок держав-членів відшкодувати заподіяну шкоду заснований на ст. 5 Договору ЄЕС [3], відповідно до якої держави-члени повинні вжити всіх заходів загального або спеціального характеру, необхідних для виконання зобов'язань, накладених на них правом Співтовариства. До такого роду зобов'язань належить також усунення всіх наслідків неправомірного порушення права Співтовариства [2].

Однак, оскільки мова йде про обмеження прав держав, Суд виробив перелік умов, виключно за наявності яких можливе стягнення шкоди. Загалом таких умов три:

- 1) Необхідно, щоб в результаті дії Директиви відбувалося наділення правами приватних осіб;
- 2) Ці права повинні чітко впливати з Директиви;
- 3) Наявність причинного зв'язку між порушенням зобов'язання, що накладається на державу, і збитку, понесеного постраждалою особою.

При дотриманні цих умов держава-член зобов'язана відшкодувати заподіяну шкоду відповідно до положень національного права про відповідальність. Для цього кожна держава-член має розробити законодавчий механізм такого відшкодування [2].

Отже, Суд дав роз'яснення національному суду, що держава-член зобов'язана відшкодувати збиток, викликаний, зокрема, відмовою від імплементації Директиви № 80/987.

Таким чином, правопорядок Співтовариства інтегрується у правові системи держав-членів, національні суди зобов'язані застосовувати його норми, а його суб'єктами є не тільки держави-члени, але й їхні громадяни. Правопорядок повинен служити основою для прав і обов'язків приватних осіб або явно, або за допомогою чітко визначених зобов'язань для інших. Національні суди повинні забезпечувати повну ефективність правових норм Співтовариства і захист прав приватних осіб [4, с. 103].

У випадках відсутності захисту з боку національних судів, з метою забезпечення ефективності судового захисту, Суд Співтовариств визнає за приватними особами право реалізувати свої права на основі права Співтовариств. Грунтуючись на ст. 10 Договору ЄЕС [3], яка вимагає, щоб держави-члени ліквідували наслідки порушення права Співтовариств, слід визнати, що одним із засобів досягнення цієї мети і буде реальна компенсація збитків і відшкодування втрат, які приватні особи понесли внаслідок порушення державою права Співтовариства. З цих положень Суд виводить, що недотримання державами-членами права Співтовариства може призвести до відповідальності цих держав за збиток, що виник у юридичних і фізичних осіб в силу права Співтовариства. Таким чином, основою встановленої у справі «Francovich» відповідальності держави є як необхідність захищати права приватних осіб, так і необхідність забезпечувати ефективність права Співтовариства. У цьому відношенні відповідальність слугує подвійній цілі [4, с. 127].

Рішення у справі «Francovich» не позбавлене недоліків. Так, А. Я. Капустін зауважує, що Суд у своєму рішенні не уточнив практичного значення проблеми визначення наявності необхідних умов, за наявності яких зазначена відповідальність породжує право на відшкодування збитку. Суд Європейських Співтовариств зазначив, що сама відповідальність залежить від характеру порушення права Співтовариства, що породжує збиток. Приватні особи, стосовно яких здійснено порушення, мають право на відшкодування завданої шкоди у випадках:

- 1) Коли норма права має на меті наділити їх правами;
- 2) Порушення є досить значним;
- 3) Існує прямий причинний зв'язок між цим порушенням і шкодою, завданою приватним особам.

Перелічені умови є необхідними і достатніми для виникнення права на отримання відшкодування за завдану шкоду. Разом з тим, Суд Європейських Співтовариств не виключив того, що згідно з національним

правом держава може нести відповідальність у силу менш обмежувальних підстав. Суд підкреслив, що у тому випадку, коли норми внутрішнього права про відповідальність є більш сприятливими, то застосовуються вони, а не критерії, встановлені Судом [5, с. 224].

Таким чином, Суд Співтовариств у своїй практиці не став дотримуватися міжнародно-правових аспектів відповідальності за невиконання державами положень міжнародного договору. Так як, в іншому випадку, Суду слід було б відмовити приватним особам у праві безпосередньо звертатися до національних держав з претензіями про відшкодування шкоди, заподіяної невиконанням міжнародно-правових норм [6, с. 108].

Таким чином, судова конструкція відповідальності держави за порушення норм права Співтовариства (від набуття чинності Лісабонського договору 2007 р. [7] – норм права Євросоюзу) має яскраво виражений цивілістичний характер. Вона наближається до цивільно-правового інституту відповідальності за відшкодування шкоди. Цивільно-правовий характер відповідальності очевидний тому, що Суд (а відповідно і національний суд в силу обов'язку застосовувати норми права Співтовариства) може покласти відповідальність за заподіяння шкоди приватній особі не тільки на державу, але і на компетентну національну владу і навіть на компанії, що не застосували або допустили неправильне застосування права Співтовариства.

Література:

1. Міжнародне право: навч. посіб. / [авт. кол. : Буроменський М. В., Кудас І. Б., Маєвська А. А. та ін.] ; за ред. М. В. Буроменського. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 336 с. – ISBN 966-667-174-3.
2. Право Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eulaw.ru/translation/1990/6>
3. Договір про заснування Європейського Економічного Співтовариства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_017
4. Лучинин О. Л. Особливості механізму імплементації Європейського права: дис. кандидата юридичних наук. – Казань, 2006. – 177 с.
5. Право Європейського Союзу: учебник для вузов / под ред. А. Я. Капустина. – М. : Издательство Юрайт, 2013. – 387 с.
6. Тихоновецкий Д. С. Судова практика в системі джерел Європейського права: дис. кандидата юридичних наук. – Москва, 2004. – 152 с.

7. Лісабонський договір 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minjust.gov.ua/file/23491.PDF

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого В. М. Стешенко

О. В. Усик¹

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ В ПОЛІТИЦІ ЯК КРОК ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Демократизація та гуманізація суспільства на сучасному етапі розвитку людства передбачає створення рівних можливостей для самореалізації особистості незалежно від її походження, національності, віку та статі. З прийняттям у 1948 році Загальної декларації прав людини держави-члени ООН взяли на себе зобов'язання щодо дотримання вимог міжнародного співтовариства стосовно рівноправності громадян, особливо, за статевими ознаками. З підписанням вищезгаданого документа держави усвідомили об'єктивну необхідність у проведенні реформування гендерної політики шляхом законодавчої діяльності, тобто запровадження програм на її підтримку та розвиток.

До реалізації відповідної політики кожна з держав підійшла по-своєму. Зокрема, в Аргентині виборчий закон передбачає тридцятивідсоткову «жіночу» квоту під час виборчих перегонів. 74-а поправка до Конституції Індії обумовлює надання 33% місць в муніципальних органах влади жінкам. Також квоти на парламентські місця передбачені законодавством Бангладеш (30 із 330 місць в обов'язковому порядку належить жінкам), законодавством Танзанії (15 з 255 парламентських місць), законодавством Еритреї (10 із 105) та законодавством інших держав [1, с. 28-29].

У деяких країнах передбачено санкції за недотримання гендерного балансу при формуванні представницьких органів. Наприклад, у Греції рівне відсоткове представництво обох статей у списках партій є обов'язковим на місцевих і регіональних виборах, а списки кандидатів,

¹ Студентка 5 курсу господарсько-правового факультету Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого